

ЙОФФЕ Абрам Федорович (17(29). 10. 1880, м. Ромни Полтав. губ., нині Сум. обл. — 14. 10. 1960, Ленінград, нині С.-Петербург) — фізик. Доктор фізики (1915), фіз.-мат. н. (1946), професор (1950), академік АН СРСР (1920; віце-президент 1926–29, 1942–45). Заслужений діяч науки СРСР (1933). Герой Соц. Праці (1955). Премія ім. С. Іванова РАН (1915), Сталін. (1942) і Ленін. (1961, посмертно) премії. Державні нагороди СРСР. Закін. Ромен. реал. училище (1897), С.-Петербур. технол. інститут (1902). Стажувався у Мюнхен. університеті в лаб. В.-К. Рентгена (1903–06), де здобув ступ. д-ра філософії (1905). Працював у Ленінгр. політех. інституті (1906–48): від 1913 — екстраординар. проф., від 1915 — професор кафедри заг. фізики, водночас 1919–47 — співзасн. і декан фіз.-мех. факультету (з перервами); доцент Петрогр. (нині С.-Петербург) гірн. інституту (1908–14) та Університету (1913–19). Один з ініціаторів створення 1918 і кер. фіз.-тех. відділу Держ. рентгенол. і радіол. інституту, на базі якого 1922 засн. Держ. фіз.-тех. рентгенол. інститут (очолював його до 1950; нині Фіз.-тех. інститут ім. Й. РАН). Ініціював створення фіз.-тех. інститутів у Харкові (1928), Дніпропетровську (1929), містах Томськ (1930), Свердловськ (нині Екатеринбург, 1931; обидва — РФ). Співзасн. і дир. Агрофіз. інституту ВАСГНІЛ (1932–60), засн. і дир. Інституту напівпровідників АН СРСР (1952–60). Президент Асоц. фізиків СРСР (1923–30), ред. «Журнала прикладной физики» та «Журнала Русского физико-химического общества. Часть физическая» (1924–30), «Журнала экспериментальной и теоретической физики» (1931–38), ж. «Физика твердого тела» (1958–60). Один із засн. ж. «Physikalische Zeitschrift der Sowjetunion» (Харків, 1932). Наукові дослідження у галузях фізики твердого тіла, напівпровідників і діелектриків. Здійснив фундам. дослідж. щодо обґрунтування квант. теорії світла і

механізму фотоефекту, виконав класичну роботу з визначення заряду електрона (1913); навів переконливі докази корпускуляр. природи випромінювання. Й. — фундатор фізики напівпровідників у СРСР. Розробив послідовну теорію термоелектрогенераторів і термоелектрич. холодильників, започаткувавши новий тех. напрям — напівпровідник. термоелектроенергетику. Висунув гіпотезу, що напівпровідники здатні забезпечити ефективне транспортування енергії випромінювання в електричну енергію. Серед його учнів — [А. Александров](#), [А. Вальтер](#), [Б. Вул](#), [М. Давиденков](#), [П. Капіца](#), [І. Кікоїн](#), [Г. Курдюмов](#), [І. Курчатов](#), [Л. Ландау](#), [О. Лейпунський](#), [І. Обреїмов](#), [М. Семенов](#), [К. Синельников](#), [Я. Френкель](#). Член-кореспондент Геттінген. (1924) та Берлін. (1928) АН, почес. д-р Каліфорн. (м. Берклі, США, 1927), Сорбонн. (Париж, 1946), Бухарест. (1947), Мюнхен. (1955) університетів, Грац. політехніки (Австрія, 1949). Залишив спогади «Встречи с физиками» (Москва, 1960), «О физике и физиках» (Ленинград, 1977). Встановлено погруддя Й. у С.-Петербурзі (1964); його ім'ям названо кратер на Місяці, малу планету № 5222 (1980), Ромен. школу № 2 (на фасаді якої відкрито мемор. дошку), площу в С.-Петербурзі (2001).

Основні праці

Элементарный фотоэлектрический эффект. Магнитное поле катодных лучей: (Опыт. исслед.). С.-Петербург, 1913; Упругие и электрические свойства кварца. Петроград, 1915; Лекции по молекулярной физике. Петроград, 1919; 1923; Электропроводность диэлектрических кристаллов. Москва, 1924; The Physics of Crystals. New York; London, 1928 (рос. вид. – Физика кристаллов. Москва; Ленинград, 1929); Электронные полупроводники. Ленинград; Москва, 1933 (франц. перекл. – Conductibilité électrique des isolants et des semiconducteurs. Paris, 1934); Энергетические основы термоэлектрических батарей из полупроводников. Москва, 1950; Полупроводниковые термоэлементы. Москва; Ленинград, 1956; Термоэлектрическое охлаждение. Москва; Ленинград, 1956; Физика полупроводников. Москва; Ленинград, 1957; Избранные труды: В 2 т. Ленинград, 1974–75.

Рекомендована література

1. Отчет о работе Физико-технического института А. Ф. Иоффе // УФН. 1936. Т. 16, вып. 7;
2. Абрам Федорович Иоффе (к 80-летию со дня рождения) // Там само. 1960. Т. 72, вып. 2;
3. Френкель В. Я. Абрам Федорович Иоффе: Биограф. очерк.

Ленинград, 1968;

4. Воспоминания об А. Ф. Иоффе. Ленинград, 1973;
5. Семенов Н. Н. А. Ф. Иоффе и его школа // Вест. АН СССР. 1980. № 9;
6. Зельдович Я. Б. Роль А. Ф. Иоффе в развитии советской ядерной физики и техники // Природа. 1980.

№ 10;

7. Научно-организационная деятельность академика А. Ф. Иоффе: Сб. док. Ленинград, 1980;
8. Ранюк Ю. Наукова імперія Абрама Йоффе // Ранюк Ю. Лабораторія № 1. Х., 2001.

В. М. Томашик

Бібліографічний опис:

Йоффе Абрам Федорович / В. М. Томашик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-13013>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).